

Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed
Ministerie van Onderwijs, Cultuur en
Wetenschap

Casestudy
Op de museale weegschaal

Nieuwe bestemming voor glas-in-lood

Inleiding

De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) heeft de methodiek uit Op de museale weegschaal. Collectiewaardering in zes stappen getest met museale partners. Met als doel hun feedback te verzamelen over de begrijpelijkheid, gebruiksvriendelijkheid en toepasbaarheid van deze nieuwe manier van waarderen van objecten en (deel)collecties. Op basis van hun bevindingen en commentaar is de methodiek steeds aangepast en verbeterd.

In deze casestudy zijn de ervaringen vastgelegd van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed. Het doel van de waardering was om de waarde en betekenis van een aantal glas in loodramen te beschrijven die herplaatsbaar zijn in een gebouw. Aan bod komen onder andere de aanleiding, het referentiekader, de werkwijze en de uitkomsten van de waardering.

De eerste selectie

De sector Kunstcollecties van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) beheert een deelcollectie glas-in-loodramen met een omvang van ongeveer driehonderd glasramen. Een groot deel daarvan is uit de oorspronkelijke gebouwde context weggenomen. Het gaat om series (grote) ramen uit de twintigste eeuw van belangrijke Nederlandse ontwerpers, maar ook om ramen van onbekende makers. Een aantal is in bruikleen gegeven aan musea.

In 2009 begon een project waarbij de deelcollectie

in depot nader is geïnventariseerd, gefotografeerd, op conditie beoordeeld en gedocumenteerd. In 2010 heeft de toenmalige conservator een eerste selectie van dertig ramen gemaakt die zich in het depot bevindt en die in aanmerking komt voor herplaatsing.

Zo zichtbaar mogelijk

De sector Kunstcollecties van de RCE wil de Rijkscollectie zo zichtbaar mogelijk maken en de deelcollectie onder de aandacht brengen. De uitkomsten van een waardering zijn daarbij ondersteunend. De glasramen uit deze casestudy zijn beoordeeld in de context van de eigen collectie. Bij de waardering is een concept gebruikt van *Op de museale weegschaal*.

Waardering in uitvoering

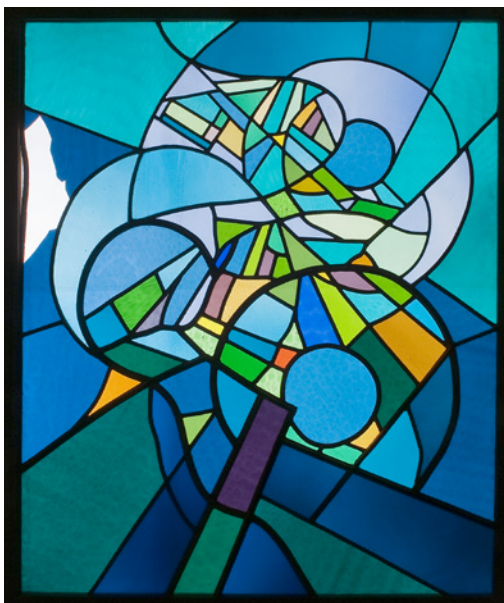
Het doel van de waardering was om de waarde en betekenis van een aantal ramen te beschrijven dat het best herplaatsbaar is in een gebouw. Om efficiënt om te gaan met de (beperkte) tijd en inzet van de diverse betrokkenen is de waardering in twee bijeenkomsten uitgevoerd.

Bij de eerste bijeenkomst was een team van medewerkers van de sector Kunstcollecties en een externe deskundige betrokken om de waarderingsmethodiek aan de hand van de glasramen te doorlopen.

De herkomst en objectgeschiedenis van een reeks glas-in-loodramen zijn belicht, waarna enkele ramen in de expeditieruimte zijn bekeken. Ook waren er objectdossiers met meer gedetailleerde informatie voorhanden. Vervolgens is de waarderingsmethodiek stapsgewijs doorgenomen, kozen de medewerkers een aantal ramen uit en maakten een korte beschrijving van betekenis.

Bij de tweede bijeenkomst zijn – ter uitbreiding van de expertise – verscheidene externe deskundigen uitgenodigd. De resultaten van de eerste bijeenkomst zijn met hen besproken en aangevuld. Bovendien zijn verschillende ramen ter plekke bestudeerd op lichtbakken.

De doorlooptijd van de waardering bedroeg een aantal weken. De waardering van één afzonderlijk raam duurde aanvankelijk enige tijd omdat de gebruikers bekend moesten raken met de methodiek en behoefte hadden om het waarderingsformulier aan hun wensen aan te passen. Omdat de basisinfor-

Vlucht, Piet Kraus,
glas-in-loodraam,
134,5 x 117 cm, 1952
Collectie Rijksdienst
voor het Cultureel
Erfgoed, inv.nr
SZ4725
Foto: Rijksdienst voor
het Cultureel Erfgoed,
Margareta Svensson

*Het geheel wil uitbeelden de wording der dingen van kunstglas, maker onbekend, gebrandschilderd glas-in-loodraam, 81 x 138 cm, 1910-1919
Collectie Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, inv.nr AA518
Foto: Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Margareta Svensson*

matie (uit de eerste bijeenkomst) al beschikbaar was kon de waardering uiteindelijk in kortere tijd gedaan worden. Per raam werd enkele uren besteed.

Informatie en discussie

Tijdens de eerste waarderingsbijeenkomst moest het team zich de methode nog eigen maken en had het moeite om de artistieke waarde te beschrijven. De leden hadden het gevoel daarvoor (nog) te weinig te weten. De plenaire bijeenkomst was te kort om tot een echte beschrijving van betekenis te komen. Die is naderhand opgesteld.

Uiteindelijk waren de meesten van mening dat relatief veel informatie nodig is om een beschrijving van betekenis te kunnen opstellen. Bij objecten en onderwerpen waar ze al meer vanaf wisten, was het makkelijker. Ook realiseerde iedereen zich dat het belangrijk is om het referentiekader duidelijk te formuleren en vast te stellen.

Bij sommige deelnemers kwam het besef van de meerwaarde van een waardering op het moment dat ze begrepen dat een goed geformuleerd waarderingskader houvast kan bieden waardoor gericht gewaardeerd en beargumenteerd kan worden. Bovendien realiseerden ze zich dat de tijd die geïnvesteerd wordt in nader onderzoek extra informatie oplevert die ook bruikbaar is voor andere doeleinden dan de waardering. Bijvoorbeeld door de verkregen objectgegevens aan de object-database toe te voegen. Nieuwe informatie over een object levert extra aanknopingspunten voor het vinden

van een bruikleennemer en dat vergroot de zichtbaarheid van een object. Het benutten van het ontwikkelpotentieel komt daarmee ten goede aan de toegankelijkheid van de collectie en aan het culturele rendement. De meerwaarde van het *samen* aan de waardering werken zat 'm voor het team vooral in de discussies over de meningsverschillen en het samen ontwikkelen van een 'waarderingstaal'.

De wensen van de klant

Uit de tweede waarderingsbijeenkomst kwamen aspecten naar voren die de sector Kunstcollecties nader zou kunnen uitwerken alvorens tot een daadwerkelijke herplaatsing over te gaan.

Belangrijk is het om te formuleren aan welke voorwaarden voldaan moet zijn voordat een raam ergens geplaatst kan worden. Wat zijn de beperkingen? Hoe 'toegankelijk' is toegankelijk, en wat verstaat de RCE daar precies onder? Aan welke veiligheidseisen moet de omgeving voldoen om schade te voorkomen? Daarnaast zouden de potentiële bruikleennemers graag een 'verkoopfolder' van de beschikbare ramen willen waarin in één oogopslag een serie gegevens helder is. Zoals een indicatie van de kosten die gemoeid zijn met de plaatsing (bijvoorbeeld de restauratiekosten), maar ook de afmetingen, trefwoorden en karakteristieken.

De RCE investeert in contacten met architecten, ontwerpers en eigenaren van vastgoed om herbestemming en bruikleen van de ramen te realiseren.